

Rune M. Andersen

Hva er galt med Kongo?

Prosjektoppgave i
POL1005 - Vurdering av politisk risiko

Faglærer: Jo Jakobsen

Innledning

Målet med denne rapporten er å beskrive situasjonen i Den Demokratiske Republikken Kongo (Democratic Republic of Congo, DRC), og forsøke å finne svar på hvorfor landet, til tross for rik tilgang på naturressurser, ikke lokker til seg investeringer fra multinasjonale selskaper.

Rapporten gir en kort beskrivelse av landets turbulente historie, og deretter beskriver kort fire hovedproblemer; korrupsjon, sikkerhetsproblemer, politisk vanstyre og manglende infrastruktur. Til slutt benyttes Economist- og BERI-modellen for å vise i tall hvorvidt DRC har gjort seg fortjener den lave investeringsviljen landet opplever.

Rapporten er skrevet som del av prosjektoppgave i faget "POL1005 - Vurdering av politisk risiko", ved Norges Teknisk- Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim, høsten 2003.

Rune M. Andersen, 17.11.2003

Innholdsfortegnelse

1	BAKGRUNN	- 4 -
1.1	HISTORIE.....	- 4 -
1.2	RESSURSER.....	- 4 -
2	HOVEDPROBLEMER	- 5 -
2.1	KORRUPSJON.....	- 5 -
2.2	SIKKERHETSRIKIO.....	- 6 -
2.3	POLITISK VANSTYRE.....	- 6 -
2.4	MANGLENDE INFRASTRUKTUR.....	- 7 -
3	MODELLER	- 8 -
3.1	THE ECONOMIST	- 8 -
3.2	THE BUSINESS ENVIRONMENT RISK INTELLIGENCE (BERI)	- 8 -
4	KONKLUSJON	- 10 -
5	LITTERATURLISTE	- 11 -

1 Bakgrunn

1.1 Historie

DRC (Zaire frem til 1997) ble en selvstendig republikk i 1960 etter å ha vært 'privateid' av den belgiske kong Leopold 2. Overgangen var ikke problemfri, og i '61 måtte FN gripe inn, da belgiske gruveselskaper sammen med provinsen

Katanga forsøke å rive seg løs fra den øvrige republikken. I 1965 ble Patrice Lumumba fratatt makten av militærsjef Mobuto, som regjerte som diktator, frem til han i 1991 ble tvunget til å danne en overgangsregjering. I '97 ble Mobuto styrtet av opprørslederen Laurent Kabila, og landet fikk navnet det har i dag. Kabila tok rollen som president, men etter opptøyer og stridigheter mellom hans støttespillere og opposisjonen, ble han i 2001 drept, og sønnen Joseph Kabila overtok som president. I 2003 ble en fredsavtale mellom opprørsgruppene og regjeringen underskrevet, og det ble lovet at valg skulle avholdes i 2005. Siden 1998 er ca 3,3 millioner mennesker drept som følge av stridighetene i landet. (Encyclopedia.com)

1.2 Ressurser

DRC har store naturressurser. Kaffe, kobber, gummi og diamanter er viktige eksportvarer. 74% av landet er dekket av skog, med blant annet tresorter som ibenholt og teak. Ved kysten, hvor Kongoelva renner ut, finnes store forekomster av olje. I tillegg er landet verdens største eksportør av kobolt, som brukes i store mengder (tre fjerdeleer av total utvinning) i stålindustrien. Kobolt gir stålet høyere smeltetemperatur og gjør det sterker og mindre utsatt for korrosjon og slitasje. Spesielt brukes slikt superstål i jetmotorer og turbiner. (Bellona.no). Landet baserer økonomien på eksport av primærprodukter, hvor den viktigste varen for tiden er diamanter, som i stor grad går til industriell utnyttelse blant annet i oljeindustrien.

2 Hovedproblemer

Det bor i overkant av 52 millioner mennesker i Kongo, fordelt på ca. 200 etniske grupper, et titalls språk og tre dominerende religiøse grupperinger. Brutto nasjonalprodukt (BNP) var i 1999 \$710. (Caplex.no), og FDI ca. 1 million dollar. (WorldData.org).

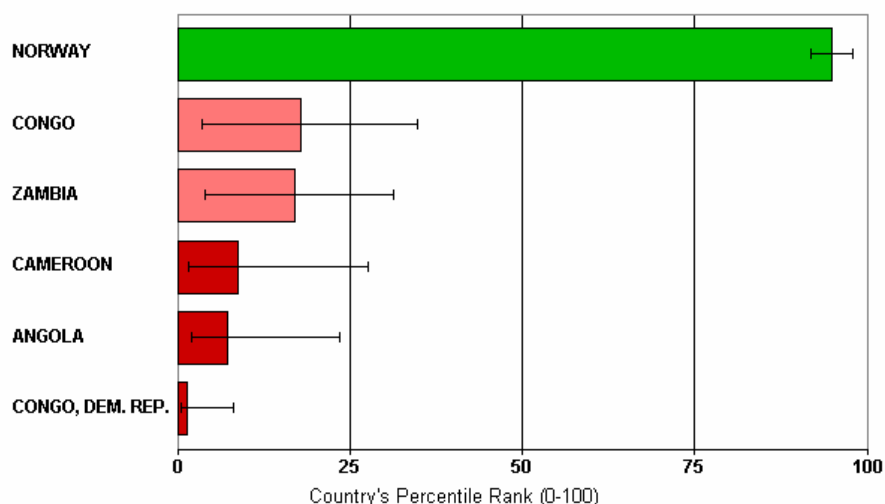
Så hvorfor er det liten vilje til investering i DRC? Landet sitter med store ressurser, men økonomien er likevel nær kollaps. I likhet med mange andre land, nasjonaliserte Kongo på 70-tallet de største industriene. Mobuto tvang europeiske investorer ut av landet i '74, for så å forsøke å invitere dem tilbake i '77. Dette var ikke et spesielt smart økonomisk trekk, og førte til stor nedgang i utenlandske investeringer (Foreign Direct Investments, FDI).

Korrupsjon, interne stridigheter og svært ustabil politisk situasjon med stadige opprør og kupp kan ha bidratt med å minke investeringsviljen, men andre land som sliter med de samme problemene har likevel greid å snu trenden og øke FDI-strømmen. Avsnittene som følger vil vurdere de forskjellige aspektene, og vurdere hvor stor innvirkning de har hatt på investeringene i Kongo.

2.1 Korrupsjon

Verdensbanken karakteriserer DRC som et land med dårlig kontroll på korrupsjonsproblemene, se figur 1 (WorldBank.org). Republikken Kongo, Zambia, Kamerun og Angola ligger alle i nærheten av DRC, mens Norge er tatt med for sammenligningens skyld. Som figuren viser, har DRC lavest indeks blant landene i området. Andre korrupsjonsindekser viser også at disse landene som regel ligger på bunnplassering. Korrupsjon er ikke nødvendigvis et problem for store selskaper så lenge de uskrevne reglene er oversiktlige og man vet "hvem som tar betaling for hva". Problemet er ved korrupsjon som ved vanstyre; man ønsker forutsigbarhet, ikke vilkårlighet.

Control of Corruption (World, 2002)

Figur 1 - Control of Corruption

2.2 Sikkerhetsrisiko

For et selskap som ønsker å plassere egne arbeidere i landet det skal investeres i, er det viktig å sørge for deres sikkerhet. DRC karakteriseres som å være en høy sikkerhetsrisiko (Control Risk Group). Etersom analfabetismen er ca. 34,5% og bare 15,4% av landets befolkning har skolegang utover grunnskolen (U.S. Department of State), vil det være umulig for et selskap som avhenger av teknisk kompetanse, for eksempel et oljeselskap, å drive virksomhet uten å bruke egne arbeidere. Kombinasjonen av korrupsjon, en elendig humanitær situasjon og et rettsvesen som er indirekte kontrollert av Kabila gjennom utvelgelse av dommere, gjør blant annet fengsling uten rettfærdig rettegang til en stor risiko.

2.3 Politisk vanstyre

Selv om en overgangsregjering er satt sammen, og nyvalg er lovet er den politiske situasjonen i landet uoversiktlig og langt fra demokratisk. Landet havner i kategorien som i (Bayulgen, Oksan 2002) beskrives som en hybridmodell, det vil si delvis demokratisk og delvis autoritært. General Joseph Kabila har fremdeles sterk innflytelse på viktige avgjørelser, noe som gjør det vanskelig å forutse hvilke bestemmelser som vil bli tatt i fremtiden. For et selskap som ønsker å etablere seg i DRC, og bli der over en lengre periode, ville det vært mer

ønskelig med enten en regjering som gjorde endringer i et sakte tempo, eller en diktator som i det minste var forutsigbar angående økonomiske valg.

2.4 Manglende infrastruktur

Etter mange år med borgerkrig er infrastrukturen i DRC svekket. Transport foregår enten via elveløp eller jernbane. Tross store naturressurser er landet et av verdens fattigste, og lite blir derfor brukt på vedlikehold av veier o.l., som er nødvendig for å frakte varer inn og ut av landet. Oljeindustrien er heldig i så måte, siden forekomstene befinner seg i kystområdet, og dermed lett kan fraktes ut med tankbåt.

3 Modeller

De neste to delkapitlene vil forsøke å benytte forskjellige modeller til å forklare den lave FDI-flyten til DRC. Talldata er hentet fra (Howell & Chaddick, 1994).

3.1 *The Economist*

Denne modellen baserer seg på at fremtiden best forutsees fra dagens situasjon. Problemer i dag betyr stor sannsynlighet for problemer i morgen. Modellen deler ut poeng for 10 gitte kriterier, hvor høyere poengscore betyr dårligere vilkår for investeringer. Antall mulige poeng står i parentes.

Kriterie:	Poeng:	Kommentar:
Dårlige naboer (3):	2	Konfliktfylt område, fattige naboland.
Autoritarianisme (7):	6	Liksom-demokrati med diktator som reell makthaver.
Foreldethet (5):	5	Lite har skjedd siden landet ble selvstendig, men ting i ferd med å skje nå.
Illegitimitet (9):	5	Sønn overtok som president etter at faren ble drept. Lang historie med kupp av maktposisjon.
Generaler ved makten (6):	3	General-major Joseph Kabila ved makten
Krig eller væpnet opprør (20):	7	Lang historie med borgerkrig, men fredsavtaler underskrevet de siste årene.
Urbaniseringsrate (3):	0	
Islamsk fundamentalisme (4):	0	
Korrupsjon (6):	6	Svært mye korrupsjon (se over).
Etniske motsetninger (4):	3	Ca. 200 forskjellige etniske grupper. Stridigheter mellom hovedgrupperingene.
Totalt (67)	37	

Som modellen viser får DRC 37 av 67 mulige negative poeng (55,2%), som skulle tilsi at landet ikke er spesielt investeringsvennlig. Men for å komplettere bildet, bør vi også se på en annen modell.

3.2 *The Business Environment Risk Intelligence (BERI)*

Denne modellen baserer seg på at spesielle variable kan indikere potensielle problemer uavhengig av hva situasjonen er fra før. Modellen tar for seg omtrent de samme kriteriene som Economist-modellen. Det gis maksimalt syv poeng (i positiv retning), med mulighet for bonuspoeng hvis situasjonen er veldig god. Maksimal sum er 100.

Kriterie:	Poeng:
Politisk fragmentering	5
Etnisk fragmentering	1
Bruk av tvangsmidler	1
Mentalitet (rasisme o.l.)	1
Sosiale forhold	0
Venstre-radikales styrke	5
Avhengighet av fiendtlig makt	6
Negativ innflytelse fra regional politisk makt	2
Sosiale konflikter	2
Ustabilitet	2
Totalt	25 (inkl. bonuspoeng)

BERI-modellen gir altså en score på 25%, som er nest laveste posisjon blant landene vurdert i (Howell & Chaddick, 1994). Bare Iran har har dårligere score enn DRC.

4 Konklusjon

Den Demokratiske Republikken Kongo sliter med store problemer når det gjelder borgerkrig, demokratiske prosesser, foreldethet og humanitære forhold, og situasjonen regnes som både ustabil og usikker. Store naturressurser ligger derfor uutnyttet, siden svært få multinasjonale selskaper tør investere og bygge opp produksjon i landet.

De selskapene som eventuelt ønsker å investere kan i verste fall risikere livet til sine ansatte. Landet er svært fattig, og korrupsjonen er ute av kontroll. Selv lønnsomme prosjekter risikerer derfor å bli ulønnsomme, ettersom man ikke vet på forhånd hvor mye man kan bli nødt til å bruke på å kjøpe tjenester under bordet.

Hvis valget i 2005 blir avholdt som forventet, vil kanskje det politiske klimaet forandre seg til det bedre. Likevel er det ikke sikkert at korrupsjons- og sikkerhetsproblemene vil bli mindre med det første, siden pengestrømmen inn i landet er liten, og statsansatte fremdeles vil være lavt lønnet. Men man kan håpe at problemene kommer under kontroll og at den vonde sirkelen vil snu til en positiv trend i samarbeid med internasjonale selskaper og økt investeringslyst.

5 Litteraturliste

Bellona.no. "Miljøgifter og kjemikalier"

http://www.bellona.no/no/industri_og_avfall/miljoegifter/12800.htm

(13.11.2003)

Caplex.no " Kongo, Den demokratiske republikken"

http://www.caplex.no/web/artikkel/artdetalj.asp?art_id=9341164&L=1

(13.11.2003)

Control Risk Group. "Press release | RiskMap 2004"

http://www.crg.com/html/press_release_template.php?id=132&press=true

(15.11.2003)

Encyclopedia.com. "Congo, Democratic Republic of the"

<http://www.encyclopedia.com/html/C/Congo-K1in.asp>

(14.11.2003)

Howell & Chaddic, 1994. "Models of Political Risk for Foreign Investment and Trade: An Assessment of Three Approaches." *The Colombia Journal of World Business*, 71-90

U.S. Department of State. "Congo, Democratic Republic of"

<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2823.htm>

(15.11.2003)

WorldData.org. "Net FDI"

<http://www.worlddata.org>

(14.11.2003)

WorldBank.org. "Governance and anti-corruption"

http://info.worldbank.org/governance/kkz2002/sc_chart.asp

(15.11.2003)